

GROENLINKS

BOMMELERWAARD

VERKIEZINGSPROGRAMMA

2022-2026

INLEIDING

GroenLinks wil een leefbare Bommelerwaard waarin iedereen prettig samen kan leven. Dat betekent voor ons een samenleving waarin we oprecht geïnteresseerd zijn in elkaar. Een samenleving waarin we ruimte geven en naar elkaar omkijken. Een samenleving waarin we met elkaar praten, ook als vrijheden botsen.

Een leefbare Bommelerwaard betekent voor ons ook dat we zorgen voor onze omgeving. Dat we de handen ineen slaan om gezamenlijk oplossingen te vinden voor de opgaven van deze tijd. Zodat iedereen betaalbaar kan wonen. Zodat we allemaal mee kunnen doen. Zodat we ook in de Bommelerwaard keuzes durven te maken om de klimaatcrisis aan te pakken.

GroenLinks Bommelerwaard heeft ervoor gekozen om een kort programma te schrijven met drie thema's die voor ons belangrijk zijn. Het zijn de thema's waar wij wakker van liggen en waarop we de komende jaren een grote verbetering zullen moeten realiseren:

- 1. IEDEREEN KAN MEEDOEN**
- 2. KLIMAATBESTENDIG IS PRACHTIG**
- 3. WE LUISTEREN EN WERKEN SAMEN**

Deze thema's zijn op de volgende pagina's uitgewerkt. Niet in ellenlange lijstjes met wensen en ambities, maar in richting van denken. We geven per thema een korte toelichting gevolgd door een aantal voorbeelden die aansluiten bij dat thema.

En de onderwerpen die buiten deze thema's vallen? Daarvoor gebruiken we onderstaande leidende principes. Dat zijn geen concrete antwoorden op alle vragen, maar vuistregels die richting geven aan wat we doen.

LEIDENDE PRINCIPES

- 1. We praten altijd met de betrokken inwoners*
- 2. De natuur moet er ook beter van worden*
- 3. De menselijke maat staat voorop*

We wensen je veel plezier en inspiratie met het lezen van ons verkiezingsprogramma en gaan graag met je erover in gesprek. Want alleen samen komen we tot oplossingen die leiden tot een leefbare Bommelerwaard waarin iedereen prettig samen kan leven!

GroenLinks Bommelerwaard

INHOUD

IEDEREEN KAN MEEDOEN	3
- WONEN; SPORT, KUNST & CULTUUR; VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN	
o Betaalbaar wonen voor iedereen,	
o Meedoen met sport en cultuur,	
o Toegankelijke informatie	
KLIMAATBESTENDIG IS PRACHTIG!	5
- BIODIVERSITEIT; DIERENWELZIJN; DUURZAAMHEID; KLIMAATADAPTATIE	
o Voedselbossen en schooltuinen,	
o Duurzame landbouw in de Bommelerwaard,	
o Klimaatbestendige omgeving,	
o Duurzaam vervoer	
WE LUISTEREN EN WERKEN SAMEN	7
- ECHT VAN DE BEWONERS, GEMEENTERAAD ALS VOORBEELD, ÉÉN GEMEENTE BOMMELERWAARD	
o Begeleiding naar werk	
o Raadsprogramma	
o Sterkere kernen en dorpen	

1. IEDEREEN KAN MEEDOEN

GroenLinks wil dat iedereen mee kan doen in de maatschappij. Iedereen hoort erbij en telt mee; ongeacht wie je bent, waar je vandaan komt of wat je mening is.

GroenLinks werkt de komende jaren aan het doorbreken van hokjes en aan het versterken van onze onderlinge banden. We zorgen voor omstandigheden waarin iedereen mee kan doen in de maatschappij, op een manier die voor henzelf fijn is.

WONEN

Om mee te kunnen doen is het essentieel een dak boven je hoofd te hebben. Dit mensenrecht staat onder druk. De wooncrisis heeft ook de Bommelerwaard bereikt. Jongeren kunnen geen huis vinden in onze regio, ouderen vinden het lastig om door te stromen en arbeidsmigranten zijn veel te afhankelijk van hun werkgever. GroenLinks vindt dat er voor iedereen een plek moet zijn om zich thuis te voelen.

SPORT, KUNST & CULTUUR

Sport, kunst en cultuur zijn belangrijk voor een gezonde en leefbare samenleving waarin we echt met elkaar samenleven. Ze verbinden, dagen uit en zorgen dat we fit blijven.

GroenLinks wil dat sport, kunst en cultuur toegankelijk zijn voor iedereen in de Bommelerwaard. De gemeente zorgt ervoor dat verenigingen zichtbaar zijn; ze neemt en ondersteunt initiatieven waar nodig; zowel financieel als organisatorisch. Daarbij werkt de gemeente samen met anderen om ook mensen die wat 'verder weg staan' te betrekken. Immers, sociaal contact, ontmoeting en verbinding zijn het fundament van onze samenleving.

VOORKOMEN IS BETER DAN GENEZEN

GroenLinks wil dat iedereen mee kan doen. Inwoners lopen tegen problemen aan die voorkomen kunnen worden, zeker op het gebied van gezondheid en financiën. GroenLinks gelooft in de kracht van preventie en vindt dat de gemeente hierin een sterke leidende rol heeft.

ONZE ROL IN DE RAAD

GroenLinks speelt ondanks het beperkte aantal zetels in de gemeenteraad een belangrijke rol in de gemeenteraden in de Bommelerwaard. We signaleren nieuwe maatschappelijke onderwerpen en zorgen dat ze ook in Maasdriel en Zaltbommel op de raadsagenda komen. Onze mensen zijn betrokken en deskundig op diverse terreinen en schromen er niet voor om misstanden aan het licht te brengen. Dat is niet altijd een dankbare rol, maar is het wel in lijn met ons streven naar integriteit en onze wens voor het openbreken van de conservatieve bestuursstijl in onze gemeenten.

Voorbeeld: Betaalbaar wonen voor iedereen

Bij aanvang van elk woningbouwproject met meer dan vijf woningen zorgt de gemeente dat ze afspraken maakt met de ontwikkelaars. Op basis van de behoeftes van de woningzoekenden leidt dit tot een juiste mix van woningen: zowel de verhouding tussen huur- en koopwoningen als ook het type woningen. Dus niet alleen grote eengezinswoningen, maar ook kleinere woningen voor jongeren en senioren en mogelijk collectieve woonvormen. De gemeente stuurt actief mee en heeft ook oog voor de behoeftes van mensen die minder voor zichzelf op (kunnen) komen. De gemeente zorgt ervoor dat gebouwd wordt voor groepen die het moeilijkst aan een woning kunnen komen. Ze werkt hierin nauw samen met de woningbouwcorporaties.

Voorbeeld: Meedoen met sport en cultuur

GroenLinks wil dat ieder kind gemakkelijker toegang krijgt tot een budget voor sport en cultuur. De gemeente scheidt daarmee de juiste voorwaarden zodat iedereen een actief leven kan leiden ongeacht zijn portemonnee. Dit verhoogt het sociaal contact, ontmoeting en verbinding; dat is het fundament van onze samenleving.

De gemeente neemt het voortouw om meer mensen aan te laten haken bij sport- en cultuuractiviteiten. Dit gebeurt samen met, en gebruik makend van de kennis van, de sport- en culturele verenigingen. We willen dat iedereen in onze samenleving deel kan nemen aan het verenigingsleven, ongeacht wie ze zijn, wat ze kunnen of waar ze vandaan komen. Daarbij verbinden we zorg en welzijn met kunst en cultuur.

Voorbeeld: Toegankelijke informatie

GroenLinks wil dat iedereen een eerlijke kans heeft om mee te doen. In de Bommelerwaard speelt laaggeletterdheid nog een grote rol. Naast laagdrempelige toegang tot taalonderwijs, vindt GroenLinks dat brieven en formulieren van (boven)gemeentelijke instellingen leesbaar moeten zijn voor zoveel mogelijk mensen. Ook wordt essentiële gemeentelijke informatie vertaald naar de moedertaal van de belangrijkste groepen arbeidsmigranten en asielzoekers in de regio. Alle inwoners krijgen toegang tot internet en worden als zij dat nodig hebben praktisch ondersteund in het gebruik maken van de digitale wereld. De bibliotheek speelt hierin een belangrijke rol. Indien nodig is er eenvoudige en op vertrouwen gebaseerde financiële ondersteuning bij de aanschaf van digitale middelen zoals een laptop of tablet.

2. KLIMAATBESTENDIG IS PRACHTIG!

GroenLinks vindt dat we zuinig moeten zijn op onze aarde: we hebben er maar één. Daarom moeten we haar beschermen en goed achterlaten voor onze kinderen. Tegelijkertijd moeten we ons aanpassen aan de klimaatverandering en de afname van biodiversiteit tegengaan die we ook binnen de Bommelerwaard ervaren.

GroenLinks heeft forse ambities op dit gebied: de Bommelerwaard moet binnen twee raadsperiodes (8 jaar) volledig zelf kunnen voorzien in haar energiebehoefte. We zien volop kansen en kijken ernaar uit: niets zo mooi als een klimaatbestendig en biodivers landschap waarin inheemse flora en fauna tot bloei komen.

BIODIVERSITEIT

De afname van het aantal dier- en plantensoorten heeft in de Bommelerwaard te weinig aandacht gekregen. Dat is niet een kwestie van 'jammer van de mooie natuur': het is een bedreiging van het natuurlijke ecosysteem waar wij mensen van afhankelijk zijn. Ons ecosysteem levert ons onmisbare producten en diensten. Biodiversiteit zorgt voor een stabiele omgeving

waarin plagen en extreem weer opgevangen worden en waarin voedselproductie en welzijn van mensen en dieren gewaarborgd zijn.

In de Bommelerwaard is biodiversiteit nog geen politiek thema, al ontstaan er steeds meer initiatieven die ermee te maken hebben. De komende jaren wil GroenLinks dat biodiversiteit een integraal onderdeel wordt van alle beleidsterreinen waar de gemeenten over gaan.

DUURZAAMHEID

Veel bewoners van de Bommelerwaard hebben het gevoel dat ze als individu geen verschil kunnen maken. Maar als onderdeel van een groter geheel heeft iedereen impact op onze leefomgeving, elke dag weer. GroenLinks wil dat de gemeente actief de boer op gaat met de energietransitie. De gemeente helpt bewoners bij het isoleren van hun huizen. Ze stimuleert hen samen maatregelen te nemen die helpen om hun woningen zonder gas te verwarmen. We halen obstakels weg en ondersteunen mensen financieel waar dat nodig is.

In de gemeente staan nog veel bedrijfsgebouwen zonder zonnepanelen op het dak. De gemeente stelt iemand aan om proactief langs te gaan bij bedrijven. Samen met hen stellen ze een plan op waarin vastgelegd wordt hoe het dak wordt omgebouwd tot bron van zonne-energie. Bij nieuwe bouwvergunningen worden zonnepanelen op het dak verplicht.

In de regio Rivierenland wordt al veel samengewerkt om meer duurzame energie lokaal te produceren. Wij juichen burgerinitiatieven zoals Coöperatie Bommelerwaar toe. Zij zorgen voor de juiste richting om ook in de Bommelerwaard verder te bouwen aan verduurzaming.

DIERENWELZIJN

In de Bommelerwaard is dierenwelzijn nog geen politiek thema, terwijl besluiten van de gemeente van invloed kunnen zijn op dierenwelzijn. Dit gaat dan niet alleen om dieren in het

wild, maar ook huisdieren, hobbydieren en dieren die beroepsmatig gehouden worden. Het is daarom belangrijk dat er aandacht wordt besteed aan dierenwelzijn. GroenLinks wil daarom dat er een nota Dierenwelzijn wordt opgesteld. Onderwerpen die hier onder andere aan bod moeten komen is het goed en diervriendelijk regelen van vervoer en opvang van zwerfdieren en gewonde dieren in het wild, diervriendelijke bestrijdingsmethodes, bescherming van dieren in de wei tegen hittestress en richtlijnen voor diervriendelijk groenonderhoud.

KLIMAATADAPTATIE

Water wordt steeds belangrijker bij de keuzes die gemeenten moeten maken. De gevolgen van de klimaatcrisis, zoals wateroverlast, droogte en hittestress, moeten opgevangen worden. Dat betekent dat “water” een vast onderdeel moet zijn bij de inrichting van woonwijken en het buitengebied. De gemeente gaat actief (mee-)tekenen bij de inrichting van ontwikkellocaties. Bij elk nieuw landschapsproject wordt een apart hoofdstuk water & klimaatadaptatie verplicht, en getoetst op klimaatbestendigheid. Daarnaast gaat de gemeente de aanleg van groene daken en gevels actief stimuleren: waar mogelijk worden deze op eigen daken aangelegd. Als er met bedrijven gesproken wordt over zonne-energie op het dak, wordt ook voorlichting gegeven over de voordelen van een groen dak.

Voorbeeld: voedselbossen en schooltuinen

Voedselbossen en schooltuinen stellen mensen en kinderen in staat een verantwoorde en actieve relatie met de natuur te ontwikkelen. Op diverse plaatsen in de Bommelerwaard worden in de nabijheid van woonkernen door de gemeente grond en middelen beschikbaar gesteld voor op te richten voedselbosverenigingen. Deze geven het voedselbos op passende wijze ook een publieksfunctie. Basisscholen worden met advies en fondsen ondersteund om de school(moes)tuin een duurzame plaats te geven in het curriculum.

Voorbeeld: duurzame landbouw in de Bommelerwaard

De landbouw moet een transitie maken naar een meer duurzame benadering. GroenLinks wil dat bedrijven die nu intensief boeren overgaan naar een grondgebonden productie. Dit is beter voor mens en natuur en bevordert het dierenwelzijn. De gemeente ondersteunt landbouwbedrijven actief in hun transitie. Hierbij investeert de gemeente in het delen van actuele, wetenschappelijke kennis over ecologie. Het aannemen van een ecooloog voor beide gemeenten is noodzakelijk. Akkerranden en slootkanten transformeren in ecologische linten door ons landschap.

Voorbeeld: klimaatbestendige omgeving

GroenLinks wil dat de gemeente zorgt dat regenwater zoveel mogelijk lokaal vastgehouden wordt en dat we minder gevoelig worden voor hitte. Bij nieuwbouwprojecten verplichten we dat minimaal 30% van de omgeving bestaat uit groen en water. Bewoners worden begeleid door een professional om stenen en tegels te vervangen door planten. De gemeente zorgt samen met lokale biologische tuinderijen voor deze planten.

Voorbeeld: duurzaam vervoer

Het gebrek aan laadpalen kan een belangrijke reden zijn voor mensen om de stap naar een elektrische auto niet te maken. De gemeente zorgt ervoor dat in elke kern mensen hun auto binnen 250m kunnen opladen. Deze laadpalen zijn gelijk geschikt om elektriciteit terug te leveren aan het net.

3. WE LUISTEREN EN WERKEN SAMEN

Ook de Bommelerwaard staat voor grote maatschappelijke vraagstukken. Tegelijkertijd zijn mensen het minder vaak met elkaar eens. Of hebben deze mensen hele verschillende belangen. Daardoor is het moeilijk om het eens te worden met elkaar. Maar juist dán is het belangrijk dat we naar iederéén blijven luisteren.

Er wordt vaak over mensen gesproken. Er wordt vaak voor hen besloten.

GroenLinks wil het tegenovergestelde: we zoeken oplossingen, samen met alle betrokkenen. Dit betekent dat niet de hardste schreeuwer bepaalt: iedereen hoort erbij, en iedereen mag meepraten. Dit geldt voor alle onderwerpen die spelen in onze gemeente, juist ook bij vraagstukken op het gebied van jeugd, welzijn en zorg. We betrekken ervaringsdeskundigen nauw bij het ontwikkelen en uitvoeren van het gemeentelijk beleid.

ECHT VAN DE BEWONERS

De vraagstukken waarvoor we de komende jaren staan, zijn niet van 'bovenaf' door de gemeente aan te pakken, laat staan op te lossen. De rol en verantwoordelijkheid van inwoners wordt steeds belangrijker. Het gemeentebestuur erkent dat en gaat samen met inwoners bekijken hoe we dit nieuwe meedoen invullen.

Afgelopen jaren zijn met dorpswethouders, dorpsraden en dorpsplatformen eerste stappen gezet met dorps- en wijkgericht werken. Maar hoe maken we het nou zodanig dat het écht van de bewoners is? GroenLinks wil de lokale betrokkenheid verder uitbouwen door bij grote vraagstukken bewoners tijdig en juist te informeren en hen al aan het begin van het proces een duidelijke stem te geven.

GEMEENTERAAD ALS VOORBEELD

De gemeenteraad heeft een voorbeeldfunctie. Transparantie en integriteit staan voorop. Luisteren is belangrijker dan horen: alleen met échte interesse in elkaar komen we tot de juiste gemeenschappelijke oplossing.

Dat betekent dat we vragen stellen, doorvragen en dat er de tijd genomen wordt om na te denken over wat mensen bedoelen. Daarbij heeft de raad de plicht om niet alleen de meerderheid te horen, maar ook de waarde van de mening van de minderheid te zien. Dat is niet altijd even makkelijk en soms confronterend, maar het levert veel nuttige informatie op.

ÉÉN GEMEENTE BOMMELERWAARD

We streven naar één gemeente Bommelerwaard. Het totale gebied tussen de Maas en de Waal vraagt vanuit haar geografische ligging om één aanpak en ruimtelijk ordening. Daarnaast biedt samenvoegen meer ruimte voor kennisontwikkeling en expertise bij ondersteunende ambtenaren. Daardoor blijven ze langer bij onze gemeente werken. Ook staan we als één gemeente sterker richting de provincie en de uitvoerders van gemeenschappelijke regelingen (zoals AVRI, GGD en Werkzaak).

We blijven daarbij investeren in een goede samenwerking met de gemeenteraden in de regio Rivierenland, om te voorkomen dat er bestuurlijke afspraken worden gemaakt waarbij bewoners niet betrokken zijn.

HOE WIJ WERKEN

De ideeën die wij hebben over goed bestuur passen wij toe in onze eigen partij. Per gemeente bereiden we met betrokken leden en belangstellenden de raadsvergaderingen voor. Deze groep is een team; we luisteren en zijn kritisch naar elkaar, we ondersteunen elkaar in het raadswerk. Ideeën in de ene gemeente worden regelmatig uitgewisseld met ideeën uit de andere gemeente. We benaderen proactief leden en andere geïnteresseerden en betrekken hen om doelstellingen te verbeteren en te vertalen in concrete maatregelen die voorgesteld kunnen worden in de gemeenteraad. De (burger-)raadsleden zijn de spreekbuizen van deze teams.

Voorbeeld: begeleiding naar werk

Werkzaam ondersteunt mensen die niet kunnen werken voor hun bestaan. Ze begeleidt hen naar werk of ondersteunt op een andere manier bij dagbesteding en zingeving. Het afgelopen jaar is discussie ontstaan over een groep mensen die nu niet kan werken, maar op termijn wellicht wel. Het is voor GroenLinks ondenkbaar dat er oplossingen verzonnen worden zonder dat er met deze groep mensen gesproken is. Een minimale vereiste is om een cliëntenraad te betrekken. Maar eerder nog: ga met de mensen over wie het gaat in gesprek. Wat is hun vraagstuk? Pas dan kan je samen zoeken naar een oplossing die recht doet aan mensen.

Voorbeeld: raadsprogramma

GroenLinks wil dat na de verkiezingen de voltallige gemeenteraad een plan maakt voor de komende jaren. Dit raadsprogramma vormt de basis voor het werk van de gemeente in de komende raadsperiode van vier jaar. Zo zijn alle partijen inhoudelijk betrokken, in plaats van alleen de besturende coalitiepartijen. Alle partijen kunnen op deze manier gedurende de hele raadsperiode verantwoordelijkheid nemen voor het werk van de gemeente.

Voorbeeld: sterkere kernen en dorpen

Het samenbrengen van Maasdriel en Zaltbommel in één gemeente Bommelerwaard gaat voor ons samen met meer zeggenschap naar de kernen, wijken en dorpen. Elk dorp binnen onze gemeenten heeft zijn eigen eigenheid, en die willen we graag behouden. Om de kernen te versterken komt er in elke kern een aanspreekpunt die ook kan helpen met praktische zaken waar nodig. Dit kan bijvoorbeeld een dorpsconciërge in een dorps huis zijn. De precieze invulling per kern is maatwerk. Samen met inwoners, professionals uit het sociale domein en de bestaande wijk- en dorpsraden wordt gekeken hoe de gemeente het beste kan helpen. Op deze manier blijven de dorpen levendig en blijven mensen betrokken bij onze prachtige, fijne Bommelerwaard.